

16 oktober 1970

Goedenavond vrienden,

Naar ik aanneem bent u allen op de hoogte van het feit dat wij sprekers van deze Orde, onszelf niet als alwetend of onfeilbaar beschouwen. Wij hopen dat ook u dit zult doen en zelf mee na zult denken. Ons onderwerp van heden gaf ik de titel:

LICHT EN DUISTER

Wij kennen namelijk Lichte en duistere sferen. Daartussen ligt een astrale wereld die vol van onverwachte, vreemde en soms zelfs spookachtig-verschrikkelijke vormen is. Wanneer wij in dit kader een verhouding tussen licht en duister moeten uitdrukken zou men haast kunnen zeggen: Duisternis is een poging tot het ontkennen van het licht. Een duistere sfeer is over het algemeen niets anders dan een lichte sfeer, alleen sluit men zich af voor de waarden van het licht en de mogelijkheden van de lichte sfeer, en scheidt hierdoor een duistere sfeer voor zich. Zolang wij in de vormkende sferen van licht en duister blijven die rond het schaduwland of schemerland bestaan, valt het niet onmiddellijk op dat er wel degelijk een relatie bestaat tussen de zogenaamde stijging van de lichte sferen en een gelijksoortige ontwikkeling in de duistere sferen. Stijging van sferen kan in het licht worden vertaald als een gradatie van toenemend besef. Nu blijkt echter dat een duisterder worden van donkere sferen op dezelfde wijze gegradeerd kan worden, zodat de afwijzing van alle niet persoonlijk bewustzijn parallellen vertoont met de hogere sferen.

Men kan verder stellen dat een lichte sfeer in zekere zin extrovert is: men zoekt zijn erkenningen en belevingen naar buiten toe. De duistere sfeer zal dan introvert genoemd mogen worden, daar men zich hierin immers steeds meer in zichzelf pleegt terug te trekken. Er is dus een totaal andere benadering van de levenswaarden en mogelijkheden. Maar de intensiteit, waartegen men zich introvert pleegt te verweren in een duistere sfeer, is in feite gelijk aan de lichtkracht waardoor men zich in een lichtsfeer steeds beter tot uiting weet te brengen. Het is dus niet zo gemakkelijk onderscheid tussen de essentie van de verschillende sferen te geven en elke poging daartoe resulteert in een beeld dat een soort doolhof gelijk komt. Wie toch iets zinnigs wil zeggen over de verschillende sferen, kan dit mijns inziens nog het beste doen aan de hand van de verschijnselen die zij in de astrale sfeer middels projecties kunnen veroorzaken.

Nu is de astrale sfeer iets ongewoons: soms is het een wereld vol van fantastische lichten, waarin feeën en engelen gezamenlijk misschien rond een kabouter dansen, dan is het opeens een wereld vol van monsters, die verre het voorstellingsvermogen van zelfs de grootste sciencefiction-schrijver te boven gaan. Alles, wat wij in onszelf dragen, schijnen wij op het ogenblik dat wij - hoe dan ook - een contact met de aarde zoeken, hierin te projecteren. Ook de mensen op aarde projecteren overigens vanuit zich de nodige beelden in deze wereld. Soms lijkt het wel eens of je bij uitingen van het duister te maken hebt met slangen en wormen, vaak enorm vergroot. Vele fantastische amfibieachtige wezens en insectenvormen, die spinachtig aandoen, komen eveneens voor. De reden voor deze voorkeur in schrikvormen lijkt mij gelegen te zijn in de afkeer en angst die vele mensen reeds op aarde voor dergelijke wezens koesteren.

Indien men volgens de normen en waarden van de astrale wereld enige vergelijkingen wil maken, kan men bijvoorbeeld zeggen: Een duister sfeertje dat net aan een grens van het schaduwland ligt, kan misschien wel het beeld van een spinnetje uitstralen maar dan is dit een herfstspinnetje, een klein wezentje, dat een aan draadje rondzweeft en mogelijk wel hinderlijk kan zijn maar eigenlijk niemand in de astrale wereld ooit enig werkelijk kwaad kan doen. Telt men van hier een aantal sferen af naar het duister toe dan zal een soortgelijke projectie eerder doen denken aan een tarantella of een zwarte weduwe, giftig en gevaarlijk. Zou een van de diepste duistere sferen ooit tot een soortgelijke projectie komen, dan ontstaat een fantastisch beeld van een spin, zo groot en giftig, dat het als in een horrorfilm desnoods over gehele steden heen weg zou kunnen stappen of dezen zonder meer zou kunnen vernietigen, alleen reeds door het gif dat van de kaken druipt. Zou de allerdiepste duisternis ooit tot een soortgelijke projectie komen dan zou het een ware verschrikking zijn door het feit dat elk afzonderlijk deel van de projectie, tot elk haartje op het spinnelijf toe, een geheel eigen leven en eigen dreigingen vertoont. Ik kon moeilijk in dit geval werkelijke beelden beschrijven maar op een dergelijke wijze en in een dergelijke verhouding zou een vergelijkbare projectie inderdaad plaats kunnen vinden.

Stel nu dat de lichte sferen een aangename gedachte projecteren naar bijvoorbeeld de aarde middels de astrale wereld. Dan zal deze vanuit Zomerland de vorm aan kunnen nemen van een bloemetje. Het hogere Zomerland echter zal mogelijk nog wel de vorm van een bloem gebruiken, maar deze leeft. Het is als het ware of zij van diamanten gemaakt is. Een nog hogere sfeer zal een licht geven dat beperkt en mogelijk gevormd is. Het zou dan vergelijkender wijze kunnen lijken of iemand de zon als zonnebloem gebruikt. Komt men bij uitingen van nog hogere werelden dan is de uiting eigenlijk vormloos. Zij kan vergeleken worden met een vreemde zelflichtende nevel die doorschoten schijnt met vele betekenissen die je als mens dan net schijnen te ontgaan.

Wie astrale projecties waarneemt kan uit hun omvang, aard en dergelijke dus met betrekkelijk grote zekerheid zeggen uit welke sfeer zij voort zullen komen. Bij mijn poging iets duidelijk te maken over de verschillende lichte en duistere sferen zal ik mij dan ook moeten baseren op de ervaringen die anderen zowel als ikzelf hebben opgedaan in de astrale sfeer. Zou ik op mijn persoonlijke reacties op, en ervaringen met andere sferen af willen gaan, dan zou ik tot een wel zeer subjectieve beoordeling komen, daar mijn persoonlijke instelling, harmonieën en disharmonieën daarin een zeer grote rol spelen. De betrekkelijke objectiviteit van waarnemingen en verschijnselen in de astrale sfeer maakt het echter mogelijk iets gezamenlijk te benaderen en te beoordelen, waarbij het bovendien een zekere mate van substantie bezit. Hierdoor kan de subjectiviteit van een persoonlijke beoordeling voor een zeer groot deel worden afgevlakt.

Op grond van dergelijke ervaringen zou ik dan ook willen stellen: elke vormkennende sfeer in het licht heeft de neiging geïdealiseerde beelden van iets wat op aarde bestaat te projecteren. De wereldvoorstelling van degenen die in een dergelijke wereld leven, is dan ook aan de herinneringen die men van de aarde heeft ontleend, zoals u wel zult weten. Duistere sferen die nog vormkennend zijn, projecteren eveneens beelden die aan de aarde ontleend zijn. Maar hierbij ligt de nadruk op de negatieve aspecten. Om weer een vergelijkend beeld te geven: in een lichtsfeer die vorm kent, zal men mogelijk ook een mesthoop kunnen zien. Deze is dan alleen een rustiek accent in een verdere voorstelling, stinken doet hij niet. In een duistere sfeer zal men eveneens een mesthoop kunnen zien, maar dan is er niets moois of rustieks meer aan en de stank domineert de verdere voorstelling waarvan zij deel uitmaakt. Dit is maar een voorbeeld, maar dit maakt u misschien duidelijk hoe de verschillen in een in feite gelijkwaardige wereldvoorstelling gebaseerd kan zijn op een verschil in de nadruk die ligt op delen, facetten, van het beeld. Een bij uit een lichtsfeer is een mooi wezen dat niet gevaarlijk

is en zeker niet kan steken. In een duistere sfeer zal de bij in feite een soort vliegende engel worden die eenieder voortdurend ergert en bedreigt.

Ook dit was, zoals u zult begrijpen, slechts vergelijkend gesproken. Zodra je echter te maken krijgt met werelden waarin men de vorm reeds heeft losgelaten, wordt het veel moeilijker een voor mensen begrijpelijk beeld te geven. Wel blijkt ook hier weer dat werelden van Licht en duister die vergelijkbaar zijn door een mate waarin vormbesef werd losgelaten, overeenkomsten in hun projecties vertonen binnen de astrale sfeer. De sfeer van Licht projecteert symbolen. Dit doet ook de duistere sfeer. Vaak zijn het zelfs ongeveer dezelfde symbolen die zij tot uiting brengen. Alleen de associaties die zij bij de beschouwers wekken zijn anders: licht positief, duister eerder negatief. Wat toch weer typerend is voor de relatie die tussen dergelijke werelden ergens bestaat. Het is of men met dezelfde letters schrijft op het zelfde papier, maar de een schrijft zegespreuken en de ander vervloekingen. Overigens is de symboliek die wij hier aantreffen, zelf ook interessant. Ik kom hierop zo dadelijk nog even op terug.

Gaat men naar nog hogere of lagere sferen dan is er sprake van een soort vervaging. Het onderscheid tussen vergelijkbare sferen is hier echter groter: een projectie vanuit een lichtende wereld is vormloos. Zij kan het beste worden omschreven als een soort nevel die eigenschappen heeft welke overdraagbaar zijn. De projectie vanuit het duister voelt eerder aan als een algeheel niets, een afwezigheid van straling, iets, wat trekt, een zekere zuiging vertoont. Het lijkt of een dergelijke projectie je wil verslinden en in zich ten hoogste steeds in zich reflexen laat ontstaan van hetgeen de waarnemer is of denkt. Je zou het als volgt kunnen zeggen: de lichtwereld geeft iets van zijn kracht door middel van een dergelijke projectie, terwijl een duistere wereld door haar projectie alles tracht te weerspiegelen en gelijktijdig tracht krachten te roven.

Ontleedt men de structuur van dergelijke voorkomende levels in de astrale sfeer dan blijken zij wat structuur betreft, inderdaad geheel gelijk te zijn, slechts hun inhoud is anders. Verwijderen wij ons nog verder van de vormkennende werelden dan is het moeilijk een uitdrukking te vinden voor de projectie. Hier is sprake van persoonlijke maar toch weer grote groepen of gebieden omvattende symbolen. Vorm komt hier voor maar is kennelijk eerder aan de beschouwer ontleend dan aan de projector. Vergelijkend beeld: In een bepaalde republiek vereert men Simon Bolivar als symbool van de vrijheid, overwinning. In de USA staat voor dergelijke begrippen Lincoln als symbool. Stel dat iets wat met vrijheid samenhangt uit deze hoge sferen wordt geprojecteerd. Dan ziet de een Bolivar, de ander gelijktijdig Abe Lincoln. Met dit voorbeeld tracht ik u duidelijk te maken dat in deze gevallen iets geprojecteerd wordt, waaruit men vormen leest die op aarde gekend zijn, soms zelfs personen ziet die eens bestaan hebben, maar altijd als symbool voor een verdergaand begrip dat een gemeenschap of totaliteit kan omvatten. Ook duistere werelden kennen soortgelijke symboolfiguren - bijvoorbeeld een duivel of zoiets, - die in feite niet werkelijk aanwezig zijn maar ontstaan door de associatie van de beschouwer die de uitgestraalde vormloze impuls met een voor hem betekenisvolle vorm aanvult.

Wanneer u dus in de astrale sfeer een werkelijk mooie en kennelijk machtige engel geprojecteerd ziet, weet u dat deze zo niet werkelijk bestaat, maar eenvoudig het symbool is voor u van een inwerking die u zonder dit niet zou kunnen beseffen. Is er sprake van een bepaalde werking vanuit de hoge sfeer, dan zal dit in vele gevallen door u worden vertaald in een aantal attributen die de engel met zich draagt. Toch heeft de engel alle kenmerken van een levend wezen en zal zich ook tegenover u als waarnemer, zo nodig als een levend wezen gedragen. Wat er in de praktijk op neerkomt dat de hoge sfeer niet zichzelf onmiddellijk kenbaar kan maken, maar toch middels deze weg op voor eenieder kenbare wijze, hetgeen zij

is en eventueel wil doen, kan uitstralen. Het is duidelijk dat een duistere sfeer hetzelfde kan doen maar door uw associaties zich zal uitdrukken in een aantal gedachten. Denk hierbij niet aan bijvoorbeeld een fauntje, dat even voor duiveltje tracht te spelen, maar aan werkelijk voor u verschrikkelijk voorstellingen, waarin al uw eigen angst en afkeer tot uiting komen. Denk bijvoorbeeld aan wezens als super grote krabben die met verschrikkelijke scharen of andere wapens ten aanval schijnen te tijgen. Op deze wijze kan zelfs een menselijke beschouwer in de astrale wereld nog iets begrijpen van de werking en het wezen van deze hoge sferen.

Ga je nog verder van de vormkennende werelden af, dan zijn er alleen nog maar uitstralingen die niet meer onmiddellijk kenbaar zijn maar de illusie wekken dat je jezelf ontmoet. Zowel bij inwerkingen uit de hoogste sferen als vanuit de duisterste werelden is hier sprake van een weerkaatsing van je eigen beeld, maar dan wel verrijkt met, of ontdaan van, mogelijkheden. In feite dus een antwoord op de vraag wat je bent in contact met een dergelijke wereld. Dit zijn dan de hoogste werkingen waarvan wij nog een weerkaatsing in de astrale sfeer kunnen vinden. Het verdere blijft ongeuit, is althans voor ons niet in deze sfeer kenbaar. Toch meen ik dat aan het voorgaande reeds enkele conclusies verbonden kunnen worden.

Wat mensen in de astrale sfeer als de hoogste invloed of de meest demonische benadering plegen te beschouwen, is dus niet wezenlijk het hoogste of laagste. Vooral symbolen die men om de abstractie van de voorstelling als hoog pleegt aan te slaan, zijn in de meeste gevallen het product van een wereld of wezen, waarvan vast staat, dat zij slechts even boven de vormkennende sferen uitgestegen zijn. Wie te maken krijgt met de grote symboolfiguren als de engel en de monsters waarvan ik sprak, dient te beseffen dat dit uit het ego stammende symboolfiguren zijn. Zodra men deze gaat aanvaarden als werkelijke persoonlijkheden is men aan hen overgeleverd en kan men zich niet meer onttrekken aan de in de projectie gelegde bedoelingen en invloeden. Blijft men beseffen hier niet met wezens maar met invloeden zonder meer te maken te hebben, dan zal de beschouwer de bedoelingen en denkbeelden van een hogere of lagere sfeer af kunnen lezen, zonder de mogelijkheid tot zelfbewust handelen en reageren hierop te verliezen. Voor mensen op aarde is een aflezen van inwerkingen die op de wereld gericht zijn zelfs vaak eenvoudiger dan voor iemand die reeds enige tijd in de geest leeft, omdat de associaties een veel duidelijker beeld geven van de mogelijke inwerkingen op aarde en de resultaten die daarvan het gevolg kunnen zijn.

Ik stel nogmaals: laat u door enorme lichtgestalten of grote schrikgestalten in de astrale wereld dus nooit te veel imponeren. Als u er ooit mee te maken krijgt, besef dan dat zij voor u slechts een mogelijkheid tot beschouwen betekenen, waaruit u naar wens een contact kunt leggen met, of afwijzen tegenover degenen die voor de projectie verantwoordelijk zijn. Wenst men geen contact dan hoeft men alleen maar de projectie te negeren. De gestalte zelf kan immers niets doen. Zij is alleen een symbool dat een deel van zijn vorm aan uzelf dankt. Alleen de kracht die er achter steekt kan werkelijk ageren en dat alleen wanneer u met die kracht, door concentratie of aandacht, een zekere harmonie vormt. Zonder dit is geen wisselwerking tussen deze krachten en uzelf mogelijk. Realiseer u, voor u contact opneemt altijd, dat de actieve krachten in een dergelijk geval steeds sterker zullen zijn dan uzelf.

De mensen stellen zich de lichte en duistere werelden altijd wat simplistisch voor. Zij denken steeds ls het ware in termen van zwart-wit. Toch is het mogelijk dat entiteiten leven in een wereldje van eigen besef, waarin licht en duister elkander afwisselen. Er zijn werelden als deze, omdat de entiteiten bepaalde aspecten van eigen persoonlijkheid en leven geheel in het licht kunnen aanvaarden, terwijl gelijktijdig andere delen van eigen leven en besef of kosmische waarheden eenvoudig ontkend en terzijde geschoven worden. De afwisseling van vlakken in een dergelijke wereld zijn natuurlijk niet zo regelmatig verdeeld als de vlakken op een dam en schaakbord. Toch kunnen deze voorwerpen als een vergelijkend beeld dienen. Een

dergelijke vergelijking bestaat nog meer terecht, indien men zich realiseert dat dergelijke werelden voornamelijk in vormkennende sferen voorkomen. Zodra men de vorm loslaat, komt een dergelijke gespletenheid in eigen beleving veel minder voor.

Om u een voorbeeld te geven van de wijze waarop zo iets mogelijk is, het volgende: Stel dat er iemand is met een zeer dogmatisch geloof. Hierop heeft hij de gehele rationalisering van eigen zijn opgebouwd. Er bestaan natuurlijk nog wel andere dingen dan binnen zijn geloof aanvaardbaar zijn. Hij wist dit ook op aarde eigenlijk wel, maar heeft dezen nooit kunnen aanvaarden, zelfs wanneer hij ergens de redelijkheid, juistheid en goedheid ervan wel zou kunnen beseffen. Iemand die op aarde zo reageert, zal in de geest lange tijd een neiging vertonen tot een zelfde gedrag. Hij aanvaardt bepaalde waarheden wel, maar ontkent andere. Hierdoor leeft hij als het ware in een lichtend veld waaraan hij alleen kan ontkomen door ofwel eigen onjuistheid van denken en geloven te accepteren, dan wel in een duister zich terug te trekken en te zoeken tot hij weer een ander voor hem aanvaardbaar deel van de waarheid betreden kan. Dit laatste is moeilijk en pijnlijk, daar zo iemand dan gelijktijdig naar de waarheid moet zoeken en zich tegen de aanwezige, maar voor hem nog niet acceptabele openbaringen van waarheid moet verweren. Een dergelijke situatie lijkt mij, beschouwd vanuit een menselijk standpunt, nogal verwarrend.

Zolang je fouten als deugden wilt waarderen, of, zover het anderen betreft, het omgekeerde, kun je dit in de sferen alleen doen wanneer je je voor de waarheid en dus ook voor het licht afsluit. Het ligt dus wel iets anders dan in uw wereld. Daar waar je een waarheid kunt erkennen, ben je als geest in het licht. Onze schaakbordwereld nu geeft de vreugden van het licht voor degene die er vertoeft, maar slechts beperkt. Je voelt dit op de duur en dus wil je meer. Maar dit meer kan alleen bereikt worden door iets wat je voor jezelf als zeer belangrijk beschouwt op te geven, of jezelf tijdelijk in diepe ellende te storten. Dit is wel geen vagevuur - wij hebben trouwens niet veel op met de voorstelling, alsof een deel van het hiernamaals een helse patatkraam zou zijn - maar heeft met de gangbare voorstelling van de mensen dit gemeen: er is een zekere vreugde, maar om er geheel in op te kunnen gaan moet je pijnlijke ervaringen aanvaarden.

Misschien dat deze en dergelijke toestanden de verklaring vormen voor de vaak verwarrende en tegenstrijdige projecties en symbolen die wij in astrale werelden kunnen zien. Over het algemeen kan men echter stellen dat de symbolen en projecties die men in de astrale wereld tegenkomt niet zo simpel en freudiaans zijn als men zich op aarde wel pleegt voor te stellen.

De geprojecteerde symbolen plegen in drie klassen uiteen te vallen: lijn of vlaksymbolen, associatieve symbolen en herinneringssymbolen. Voorbeeld van lijn of vlaksymbool: iemand projecteert een zilveren driehoek op een nachtzwart veld. Dat kan dan betekenen dat je de goddelijke of bovennatuurlijke waarden van het leven zult moeten aanvaarden om te kunnen leven in de beperking van wereld en besef, waarin je bestaat. - Ik geef slechts een van de mogelijke betekenissen - . Wij hebben hier te maken met lijnen, waarbinnen een vlak. Een lijnsymbool kan ook uit zuivere lijnen alleen bestaan. Een van de voorkomende projecties is een pentagram. Andere lijnstructuren komen natuurlijk evenzeer voor, zoals cirkels, kubussen enzovoort. In bijna alle voorkomende gevallen worden door de lijnen mogelijke verbindingen aangegeven, zodat een dergelijke projectie vaak beschouwd mag worden als een soort schetskaart van contactmogelijkheden.

Een laatste vorm van dit soort symbolen is opgebouwd uit kleurvlakken of contrasten, waardoor lijnen tussen vlakken schijnen te ontstaan. Deze soort komt niet zoveel voor en geeft veelal bestaande of noodzakelijke gedachtenverhoudingen weer. Om u een voorstelling te geven: denk eens aan bepaalde werken van Mondriaan, waarin geen werkelijke lijnen zijn getrokken, maar de stelling van verschillende kleuren tegen elkander een schijn van lijnen

schept. Het oog ziet wat niet feitelijk op het doek aanwezig is. De mens kan een dergelijk beeld het beste beschouwen als een reeks van emotionele waarden, naast elkander gesteld. De lijnen die zo schijnen te ontstaan op grensvlakken, vertegenwoordigen dan de gedachten die als gevolg hiervan kunnen ontstaan. Betekenis: bewustwordingen of erkenningen die voor de mens mogelijk zijn, wanneer hij deze emotionele waarden juist door weet te maken.

Hoe zonderling dit u ook moge lijken, de symbolen die aan de hand van herinneringen worden uitgestraald, zijn vaak nog zonderlinger. Voorbeeld: grootmoeder wil zich aan haar kleinkind manifesteren. Zij kan echter niet weergeven wat zij op dit ogenblik werkelijk is. Zij grijpt naar een vormherinnering en toont zich zo aan helderzienden bijvoorbeeld als een soort Kniertje, compleet met pannetje. Deze geest toont - projecteert - zich zo, omdat dit beeld voor deze geest de beste uitdrukking is van eigen wezen plus de wereld waarmee contact of harmonie wordt gezocht.

Ander voorbeeld: om welke reden dan ook wil een geest iemand waarschuwen voor een gevaar. Een directe mededeling is, om welke reden dan ook, niet mogelijk. De geest projecteert nu het beeld van een man met dreigend geheven zwaard die op de ander afkomt. De eigen herinnering aan dreiging en gevaar is voor de geest in dit beeld gelegen, dus meent zij zonder meer door deze projectie een juist en voor de ander begrijpelijk contact te kunnen bereiken. Wat natuurlijk lang niet altijd waar is, vooral wanneer er tussen de wereld van de projecterende geest en de wereld van de mens op aarde veel tijd en veranderingen liggen. Herinneringssymbolen zijn in de meeste gevallen voor persoonlijke mededelingen en manifestaties bedoeld.

Associatieve symbolen bestaan vaak uit zuivere kleuren. Dezen zij al dan niet scherp begrensd. U kunt bijvoorbeeld op ogenblikken dat een zeer krachtige spreker optreedt, een boog van licht, een deken van licht of kleur zien. De kleur is hierbij over het algemeen eerder een aanduiding van inhoud dan een bewuste mededeling aan anderen. Soms worden zuivere lijnsymbolen gebruikt die in feite alleen maar de inhoud van de projectie weergeven zonder een mededeling te bedoelen. Zij doen vaak denken aan eenvoudige krijttekeningen zonder kleur. Vormkennende sferen zullen hiervan vaak gebruik maken wanneer zij in groep een zeer algemene boodschap over willen brengen. Deze symbolen noemt men associatief, omdat de inhoud ervan niet is vastgelegd door de geest, maar door de mens wordt toegekend aan een uiting die een eigenschap of erkenning van de geest in diens eigen termen uitdrukt.

Stel: ik, als geest, wil vreugde uitdrukken. Voor mij is vreugde synoniem met zonlicht. Ik projecteer dan zonlicht met het gevoel dat een ander daarin mijn vreugde terug zal vinden. De kans dat dit symbool direct begrepen wordt, is betrekkelijk groot. Een andere geest ging over als kind in een periode dat voor dit kind de grootste vreugde en heerlijkheid een boterham met jam was. Deze zal onder dezelfde voorwaarden nu een boterham met jam projecteren die echter bij velen geheel andere associaties op zal roepen zodat zij niet de vreugde van de kind-geest delen. Bij associatieve symbolen kan men altijd zeggen dat zij vanuit de geest worden geprojecteerd, worden als een beeld van eigen instelling en ervaring, daarbij uitgaande van de eigen persoonlijkheidsinhoud.

Een wat hogere geest zal vaak geen vorm, maar alleen een betekenis projecteren. De mens ziet deze dan in de volgens zijn persoonlijkheidsinhoud daarbij het best passende vorm. Bij overdracht tijdens de slaap - dromen - heeft dit nog wel eens vreemde resultaten. Iemand vertelt, dat hij /zij een rare droom heeft gehad: Ik zat in een voertuig dat was vastgelopen in de modder. Opeens verscheen er een grote bezem die zonder dat iemand deze hanteerde de gehele weg schoonveegde.... De boodschap was waarschijnlijk, maar uitgedrukt in inhoud, niet in vormen: Je voertuig is niet geheel in orde, maar maak je geen zorgen, want ik/wij zullen

alles doen om de zaak zo snel en goed mogelijk in orde te maken. De mens kan dit alles niet geheel begrijpen en neemt nu de afzonderlijke delen, die hij aanvoelt als beeld op: het voertuig = lichaam wordt een auto of zo. Opruimen = bezem. Eigen associatie tussen de opgevangen begrippen: een weg. Eindresultaat: een weg schoonmaken. Voor u zullen dergelijke symbolen voornamelijk van belang zijn wanneer u te maken krijgt met een meer direct contact tussen uw eigen wereld en een sfeer. Zodra u met de astrale wereld in contact komt hebt u altijd te maken met ofwel vormen dan wel krachtvelden. De krachtvelden worden altijd eerst gezien als afstekende van de omgeving en hebben veelal een eigen licht dat een kleur kan hebben.

Ik heb u met dit alles reeds veel gezegd over licht en duister, maar ook kleur kan erg belangrijk zijn. U hebt misschien wel eens een toneelscène gezien die begon in wit licht dat later door gekleurd licht werd vervangen. De betekenis die dit licht heeft wordt voor een groot deel mede bepaald door datgene wat op het ogenblik belicht wordt. In de showwereld geeft men dan ook voor dergelijke scènes de voorkeur aan lichte gewaden of gewaden waarin een of meer van de te projecteren kleuren sterk vertegenwoordigd zijn. Hierdoor verandert niet alleen de kleur van een dergelijk gewaad, maar kan de schijn worden gewekt dat ook het patroon gewijzigd wordt enzovoort. Componentkleuren treden op wanneer de kleur van licht en gewaad verschillen enzovoort. Dergelijke effecten kunnen ook vanuit de geest bestaan, zeker wanneer een geest inwerkt op de voorstelling die een ander astraal projecteerde. Maar ook meer kosmische waarden kunnen soortgelijke effecten veroorzaken. U hebt wel eens van de heren van licht gehoord. Dit is de aanduiding van kosmische krachten die een bepaalde stemmingsinhoud hebben welke door kleuren wordt aangeduid. Deze heren bepalen door hun uitstraling voor degenen die met hen harmonisch zijn, de ontwikkelingsgang en het geestelijk klimaat.

Maar ook vanuit het duister zijn vergelijkbare krachten werkzaam. Alles wat in de lichtende werelden kan bestaan, kan als een soort spiegelbeeld ook in de duistere werelden aanwezig zijn. De heren van licht werken met een positieve invloed, die men een lichtkracht kan noemen. De heren in de duistere sfeer werken met een negatieve kracht: zij geven geen kleur, maar nemen uit de normale wereld een bepaald deel van het aanwezige licht en besef weg. Dit veroorzaakt bij degenen die met hen harmonisch zijn, vaak een gerichte blindheid, een gebrek aan erkenningsmogelijkheid en besef op één terrein, ten aanzien van een bepaald deel van het leven of de geestelijke mogelijkheden.

In de lichtsferen is de harmonie met een heer van licht in vele gevallen bepalend voor de wijze waarop iemand zich in welke sfeer of wereld dan ook zal manifesteren. Symbolen en manifestaties van iemand die tot de rode straal behoort, zijn dus anders dan in betekenis gelijke manifestaties en uitingen van iemand die tot blauwe straal behoort enzovoort. Soortgelijke verschillen bestaan bij entiteiten uit het duister die tot een van de duistere stralen behoren. Hierdoor is het in vele gevallen ook nog mogelijk bij een projectie in de astrale sfeer vast te stellen tot welke groep degene(n) die projecteren behoren. Voor ons in de geest zijn deze mogelijkheden natuurlijk erg interessant. In dit verband zijn enkele punten eenvoudig genoeg om ze hier kort mede te delen: Wanneer vanuit het witte licht gewerkt en geprojecteerd wordt, zal vaak dit licht zelf niet te constateren zijn, maar kan men het behoren tot deze straal toch constateren door de bijzonder scherpe omlijning van alle details. De projectie bevat geheel geen vagheden. Heb je te maken met de blauwe straal, dan zal men vaak in en rond de projectie een soort violette gloed opmerken. De voorstelling is veelal wat nevelig, terwijl enkele details scherp uitspringen. Het lijkt of rond de projectie een soort mist hangt. Naarmate de bedoelde invloed van meer mystieke en minder redelijke aard is, zullen sterk lichtende violette punten daarin voorkomen. Is de projector sterk dan zal dit violet zich ook rond de projectie als een soort krachtveld bevinden en gedragen. De voor de beschouwer

geheel duidelijke en scherpe delen van een dergelijk beeld zijn echter altijd blauw van tint. Projecties vanuit de rode straal worden vaak doortrokken van vlamachtige kleureffecten die met de lijnen en vorm zelf niets uitstaande hebben. De schakeringen doen soms ook denken aan de huid van een tijger of panter: er komen strepen of vlekken van afwijkende tint rood op voor. De oorzaak van dit verschijnsel is gelegen in het feit dat zowel de redelijke als de emotionele inhoud van de projectie mede worden uitgestraald en wel als verschillende roodwaarden.

Zou u ooit in de astrale sfeer iets zien wat gevlekt rood van kleur is dan hoeft u dus niet te zeggen 'wegwezen, want dit is gevaarlijk'. U zou er beter aan doen naar de verdeling van de kleur in de voorstelling te zien, daar u hierdoor veel van de projectie bijzonder duidelijk kan worden, zelfs wanneer u daarmee verder niet harmonisch bent. Aanwezigheid van lichte kleuren als oranje en bijna geel betekenen een veelheid aan levensvreugde bij de kracht die hier aan het werk is. Roestkleur en bruinrood betekenen echter dat je met de projector op je tellen moet passen, omdat hij ofwel maar eenzijdig bewust is, dan wel niet geheel lichtend. Als mens zou je kunnen stellen dat aan dergelijke projecties nog een teveel van stoffelijke emotionaliteit en bemoeizucht verbonden is. Op deze wijze is het dus mogelijk niet alleen inhoud en karakter, maar zelfs de verdere ontwikkeling te bepalen van een persoon of groep die een projectie in de astrale sfeer heeft veroorzaakt.

De gerichtheid van degenen die onder een duistere heer of straal vallen, is vaak moeilijker vast te stellen. Maar u hebt misschien wel eens een kleurendruk gezien, waarbij een kleur nog niet was afgedrukt of was weggefallen. Er ontstaat dan een onafheid. Ontdekt u iets dergelijks in de astrale projectie dan dient u aan te nemen dat de bron daarvan met een duistere straal verbonden is. Ook wanneer u zelf een denkbeeld hebt en opeens blijkt een deel er van verdwenen te zijn, zodat in werkelijkheid geen samenhang meer aanwezig is, kunt u spreken van een vervalsing en aannemen dat de straal of invloed die daarbij betrokken is, duister is. In de astrale wereld moet u nog op iets anders letten: kleurvervalsing. Indien u een monster ontmoet, dat overwegend rood is, moogt u op grond van de vorm overwegen, of het misschien ergens uit een duistere sfeer komt. U kunt verder aannemen dat de originator van de projectie ergens nog tot de rode straal behoort. Alleen wanneer er geen enkele variant van rood of enige andere kleur in de voorstelling voorkomt moogt u aannemen dat, ongeacht het karakter van de projector, de projectie ongevaarlijk is, daar deze te eenzijdig is. Spelen echter naast de overheersende kleur nog lijnen en plekken van andere kleur een rol, dan is er sprake van een veelzijdigheid van de originator die ook in de projectie aanwezig zal zijn en kunt u beter heel goed oppassen, of, indien mogelijk, u buiten het bereik van de vorm begeven.

Deze kwestie van eenzijdigheid en veelzijdigheid geldt trouwens voor alle projecties en alle kleuren. Waaruit wel blijkt dat het licht zowel als het duister veel gemeen hebben. De voorgaande voorbeelden maken ook duidelijk dat de aard van alle astrale projecties duidelijk kenbaar is, terwijl de astrale vormen een aanduiding vormen voor de mogelijkheden en eigenschappen van de sferen, waaruit zij ontstonden. De reden voor deze benadering van mijn onderwerp was niet slechts gelegen in de mogelijkheid een grotere objectiviteit van waarneming te bereiken, maar daarnaast ook door het feit dat de astrale sfeer qua wezen dicht bij de materie ligt en als zodanig bovendien nog een vormsfeer is. Alles wat hierin tot uiting komt, komt dus concreter naar voren en zodanig is het gemakkelijker te begrijpen voor de mens.

In de sferen zelf zullen wij soortgelijke aanduidingen en mogelijkheden kunnen zien. Ook in de sferen zelf komen verschillende vormen van symbolen voor als middel van zelfexpressie. Toch zijn deze dingen in de sferen abstracter, minder gemakkelijk te beschrijven en vallen zij voor een groot deel van hun inhoud, mogelijkheid en betekenis wel zeer sterk buiten de menselijke

voorstellingswereld. Door mij te baseren op de verschijnselen zoals dezen in de astrale wereld tot uiting komen, kreeg ik dus de mogelijkheid u een duidelijker voorstelling van zaken te geven en meer praktische raadgevingen voor te leggen.

Voor ik het onderwerp besluit, moet ik natuurlijk trachten daaruit enkele praktische conclusies voor u te trekken.

1. U bent zelf door uw wijze van denken en leven harmonisch met één, soms met twee stralen of kleuren. U hebt altijd één hoofdkleur. Het is niet zo belangrijk uw eigen kleur te kennen, daar deze kleur uiteindelijk ook een symbool is voor iets anders. Wanneer u maar weet, met welke dingen u het gemakkelijkste harmonisch bent, in welke dingen u uzelf het sterkste herkent, weet u ook waarmede u de grootste harmonie zult kunnen bereiken. Ontmoet u uitingen uit een sfeer waarin deze dingen aanwezig zijn, terwijl de uiting toch voor u negatief schijnt, zo dient u zich onmiddellijk terug te trekken en te beschermen tegen een dergelijke invloed, zo goed u kunt. Dergelijke krachten en vormen zijn de enigen die u onmiddellijk en zonder meer zouden kunnen schaden, daar zij met u harmonisch zijn.

2. Op aarde treden invloeden uit de geest zowel als de stralen afwisselend op. Invloeden die in overeenstemming zijn met de op aarde werkzame straal hebben de grootste kans om u te bereiken, te beïnvloeden of te helpen. Door uzelf in elke periode positief in te stellen en zelfs eigen gejaagdheid of mistroostigheid een positieve waarde toe te kennen en een positieve klank te geven in uw gedachten, bevordert u elke hulp en steun die u uit de sferen gegeven kan worden. Een negatieve instelling maakt u altijd kwetsbaarder voor invloeden uit het duister die op aarde werkzaam zijn.

3. Maak u niet al te druk over de indeling van de sferen, de vorm en mogelijkheid daarvan. Wanneer u er zelf komt, ontdekt u wel dat het toch nog anders uitvalt dan u gedacht had. Maak u echter wel zorgen over de invloed die zij op u kunnen hebben. Bedenk hierbij dat een dergelijke beïnvloeding nooit eenzijdig en vanuit zichzelf kan bestaan. Invloed wordt nimmer ondanks het ik, maar altijd dank zij het ik en de instelling daarvan uitgeoefend. Naarmate ik mijzelf beter leer kennen zal ik ook beter kunnen bepalen welke invloeden voor mij aanvaardbaar zijn en zal ik elke niet aanvaardbare beïnvloeding niet slechts eerder en duidelijker kunnen erkennen, maar tevens beter kunnen afwijzen.

4. U leeft in een materialistisch denkende wereld met een materialistische wetenschap. Verwerp deze niet, maar besef goed dat uw wezen en denken zelfs binnen een zuiver materieel denken en streven harmonieën omvat die ook voor de geest gelden. Wees ook, materieel gezien, steeds zo positief als u maar mogelijk is. Hierdoor verkrijgt u het maximum aan energieën en inspiraties uit de sferen volgens uw mogelijkheden. Wie van duistere krachten gebruik wil maken, zelfs in positieve zin, heeft hiertoe inderdaad op aarde vaak de gelegenheid en mogelijkheid. Onthoud echter dat dit alleen mogelijk is dank zij de negatieve eigenschappen die u bezit. Wie met dergelijke dingen niet heel erg voorzichtig is, zal moeten constateren dat zijn negatieve eigenschappen zijn gedrag in, en beleven van, de wereld op de duur geheel gaan beheersen.

Ik meen u hiermede een redelijk duidelijke schets te hebben voorgelegd en u enkele punten genoemd te hebben, die onder omstandigheden voor u nuttig kunnen zijn. Uw opmerkingen zouden mij nu welkom zijn. Daar u echter van de geboden gelegenheid geen gebruik wenst te maken, dank ik u voor uw aandacht.

Goedenavond.

DRUGS

Goedenavond, vrienden.

Met uw toestemming zou ik in dit tweede deel van de bijeenkomst iets willen zeggen over drugs. Hierbij dienen wij in de eerste plaats uit te gaan van de vraag, wat nu eigenlijk beschouwd moet worden als een drug, een verdovend of vervreemdend middel. Ik citeer een omschrijving van een deskundige: Drugs zijn al dan niet gewoontevormende stoffen die de mens binden en gelijktijdig vaak dienen om een wereldvervreemding ongedaan te maken door het scheppen van contactmogelijkheden op een ander niveau. Wat natuurlijk zowel op softdrugs, hennep enzovoort als op harddrugs van toepassing is. Maar bij mij roept dit de vraag op of er dan geen andere dingen zijn die even verslavend werken, ofschoon zij misschien niet altijd als stoffen kunnen worden omschreven of als drug worden beschouwd.

U neemt nu waarschijnlijk aan dat ik onmiddellijk met de tabaksgewoonten van velen aan zal komen dragen, of zal gaan spreken over de nadelige werking van alcohol. Ik meen echter verder te kunnen gaan: de mens heeft altijd behoefte gehad aan het een of andere roesveroorzakend middel, om hierdoor in staat te zijn zijn menselijke werkelijkheid te aanvaarden. En nu hoop ik maar dat ik niemand te veel kwets. Want ik meen op te mogen merken dat vele mensen in de godsdienst hetzelfde zoeken als anderen in drugs. Ook in bepaalde politieke bewegingen zoeken mensen eigenlijk hetzelfde als de gebruikers van drugs. En zijn die dingen soms niet sociaal en persoonlijk gevaarlijk?

Zeker, iemand die drugs gebruikt kan hierdoor zichzelf ernstig schaden, hij kan desnoods rabiaat worden en anderen schaden. Maar mensen die godsdiensten of politieke partijen aanhangen om hierdoor geborgen te zijn voor een voor hen onaanvaardbare werkelijkheid, blijken vaak concentratiekampen te stichten, andersdenkenden aan te vallen en te martelen, anderen hun vrijheid te ontnemen binnen de maatschappij oorlogen te veroorzaken. Gezien de wijze waarop men spreekt over drugs, politiek en kerken, kan ik hoogstens zeggen: de laatsten zijn kennelijk sociaal aanvaard, de eersten nog niet. Wat is dan de oorzaak voor het feit dat zoveel mensen met het leven zoals het is, geen vrede meer kunnen hebben, geen voor hen aanvaardbaar contact met de wereld en hun medemensen kunnen krijgen en daarom vluchten in verdovende middelen, geloof, politiek werk enzovoort? Maar laten wij ons tot de drugs beperken.

Het is natuurlijk aardig dat zeer welwillende heren verklaren dat het toenemen van het druggebruik een welvaartsverschijnsel is. Ik zou hen willen vragen, hoe het dan komt dat in Azië vooral de armeren zoveel mogelijk vluchten in de opium, terwijl juist tijdens de crisis hier te lande het alcoholmisbruik onstellende vormen had aangenomen? Want dit laatste kan men toch ook als een soort drugmisbruik beschouwen, nietwaar? Verslaafdheid, aantasting van het lichaam, onsociale gedragingen worden hier toch evenzeer gevonden. Natuurlijk kan ook welvaart soms tot een toename van het druggebruik voeren. Kort voor de eerste wereldoorlog was ook onder de betere standen in Londen drankmisbruik normaal, terwijl de heren van de betere standen, eveneens om het spleen te verdrijven, opium rookten, zodat een grote sluikhandel hierin ontstond. Naar mijn mening is de vraag van drugmisbruik geen vraag van vandaag of van gisteren. En de vraag, hoe men tot een dergelijk misbruik komt, kan mijns inziens alleen beantwoord worden met een wedervraag: wat is de maatschappij? Mijns inziens kun je een toenemend gebruik van drugs nooit los zien van maatschappelijke problemen. Het is volgens mij de maatschappij en haar structuur die verantwoordelijk moeten worden gesteld voor dergelijke steeds algemener wordende pogingen de werkelijkheid te ontvluchten.

Een volgende vraag is wat wij dan wel moeten denken over de zogenaamde softdrugs. De ene deskundige beweert dat zij gevaarlijk zijn en moeten worden uitgeroeid, de andere beweert dat het alles zo erg niet is, zodat men de mensen er maar eens gezellig mee moet laten experimenteren. Ik meen dat deze tegenstelling tussen de deskundigen in de eerste plaats verklaard kan worden door het geheel verschillende sociaal standpunt waaruit zij dit probleem benaderen. Mogelijk vergis ik mij. Ik meen echter dat men van beide zijden er verstandiger aan zou doen zich af te vragen welke factor in deze maatschappij het drugmisbruik zo toe heeft doen nemen. Waarvoor ontvluchten de mensen de werkelijkheid dan in deze tijd van zagezegde welvaart? Misschien vluchten zij wel voor de leegte die de maatschappij tot een poppenkast vol schone idealen en plannen maakt? Vluchten zij misschien voor de steeds groter wordende ijheid en doorzichtigheid van alles wat als het goede wordt aanbevolen en voor de steeds vastere vorm aannemende bedreigingen van leven en welzijn die de werkelijkheid vormen?

Het is in dit verband natuurlijk voor de ouderen heel gemakkelijk alle schuld af te wentelen op de jongeren. Maar zij moeten daarbij dan niet vergeten dat die jongeren moeten leven in de wereld die die ouderen voor hen gemaakt hebben. En wanneer u het mij vraagt bevalt die wereld de jongeren, die tegenover heel veel dingen minder bevooroordeeld staan, niet zo bijzonder. Wat bereikt werd in het verleden kan van heel veel belang zijn voor mensen die deel hadden aan dit verleden. Voor de mensen van vandaag is het resultaat slechts de basis waarvan zij willen vertrekken. Maar daartoe krijgen zij eenvoudig geen kans. En dan, met die frustratie, met dit gebonden zijn aan een al te harde en pessimistische werkelijkheid die zo sterk verschilt van alles wat je werd voorgehouden, zal men vaak naar drugs grijpen in de hoop zo naar een nieuwe werkelijkheid door te kunnen breken. Dat die nieuwe werkelijkheid in 9 van de 10 gevallen niets meer is dan een illusie, dat de roes in 99 van de 100 gevallen slechts enige tijdelijke levensvreugde brengt die gevolgd wordt door een veel diepere depressie dan voorheen, kan een reden zijn om eens te gaan praten over de mogelijkheid iets hieraan te veranderen. Maar het lijkt mij geen rechtvaardiging voor de oordelen die men over de gebruikers van drugs meent te mogen vellen.

Telkenmale weer kom ik, wanneer ik nadenk over drugs, terecht bij een sociaal probleem. Nu is het op het ogenblik zo dat de ene helft van de mensen werkelijk werkt en belasting betaalt opdat de andere helft kan leven. Door deze sombere uitspraak te doen pleeg ik plagiaat. Maar ergens is dit waar. Waar is de zin gebleven in deze maatschappij van het zelf zijn of zelf doen? Wees eens eerlijk: vele mensen maken in deze dagen geen overuren meer omdat zij dan dank zij de belastingen in feite minder uitbetaald zouden krijgen dan normaal zonder overuren. Een krankzinnige situatie natuurlijk. Maar zij bestaat. Meent u niet dat dergelijke regelingen de lust tot steeds verder ploeteren, het vormen van bezit, het streven naar een hoger inkomen eenvoudig teniet doen? Het materialistische doel van steeds meer verdienen en verbruiken, steeds meer welvaart, begint bedenkelijke kantjes te krijgen, mede dank zij vele pseudosociale instellingen. Je krijgt dan al snel het gevoel: waarom zou ik mij eigenlijk druk maken, wanneer dat er kennelijk alleen maar toe leidt dat anderen zich in weelde kunnen baden? En zo reageert men ook wanneer die weelde in de ogen van de andere partij geen weelde is.

Er zijn meer van dergelijke vragen. Wanneer alle mensen vrede willen en geen wapens is het dan nog democratisch om, ondanks dit volksoordeel, een steeds groter deel van het volksinkomen - nu rond 4% - te besteden aan defensie? Ik wil graag aannemen dat een sterke defensie in de ogen van ouderen noodzakelijk is. Maar jongeren die geen twee wereldoorlogen hebben meegemaakt, gevoelen niet dezelfde behoefte om zich te verdedigen. Zij moeten wel soldaat worden, maar een groot deel van hen kun je zelfs niet duidelijk maken dat die defensie noodzakelijk en verantwoord is. Zij denken eenvoudig anders. En de maatschappij reageert

dan met argumenten die in hun ogen neer komen op een: doe nu maar wat je gezegd is, vader weet best wat ie doet. De jongeren kunnen veelal geeneens erkenning voor hun denkbeelden krijgen, zij worden maar al te vaak belast met de uitvoering van dingen die de ouderen noodzakelijk achten, maar krijgen niet de kans zichzelf te zijn binnen de maatschappij, kunnen niet los komen van de leefwijze en het niveau van leven dat de ouderen als goed hebben gedecreteerd, zonder zich gelijktijdig van de maatschappij te isoleren. Zij krijgen vaak zelfs niet de geringste mogelijkheid ook maar enige verandering langs redelijke weg tot stand te brengen omdat de ouderen alle gezag wanhopig vast proberen te houden.

Dan komt er een ogenblik, dat iemand je een stickie geeft en zegt: rook dat nu maar dan kom je wel weer bij. En inderdaad, je krijgt opeens het gevoel dat de wereld een eind beter is, dat jezelf vlotter bent, meer kunt enzovoort. Je bent opeens in eigen ogen voor een ogenblik iemand, inplaats van iemand die alleen maar een nummer in de maatschappij is, een nul met zeven nullen er voor. De roes gaat voorbij en je staat weer in die zelfde wereld die je zou willen veranderen, maar die je niet kunt veranderen, een wereld waarin je iets zoudt willen betekenen, maar waarin je je eigen betekenisloosheid zo sterk gevoelt dat je misschien allen wilt bewijzen dat je mee telt door zo maar, zonder reden, iemand op zijn gezicht te slaan. En daarvan word je eigenlijk later zelf ook weer misselijk. Zeker, dergelijke jongeren zijn baldadig, gewelddadig, drinken te veel, gebruiken drugs. Dat kun je natuurlijk veroordelen. Maar in de eerste plaats is hier toch sprake van een door de gemeenschap zelf veroorzaakt euvel volgens mij.

Waarmede wij aan de vraag toekomen, of drugs nu wel of niet gevaarlijk zijn en in welke mate. Dat harddrugs gevaarlijk zijn, weet eenieder. Ik bepaal mij dus tot de zogenaamde softdrugs, omdat dezen de laatste tijd sterk aangevallen worden. Softdrugs zijn allen schadelijk. Bij een veelvuldig en onbeheerst gebruik zijn zij zelfs zeer gevaarlijk. Maar... bespuitingmiddelen zijn ook schadelijk en die krijg je binnen zonder dat je het weet of wilt. Toch heb ik nog niemand horen zeggen dat alle bespuitingen nu stopgezet moeten worden omdat er vergiftigingsverschijnselen en zelfs overlijden van mensen zijn voortgekomen uit bijvoorbeeld het eten van fruit, dat te kort voor de pluk nog was bespoten. Ik heb ook nog niemand horen zeggen, dat men nu eindelijk eens over moet gaan tot een rantsoenering van vlees en vetten omdat die zo gevaarlijk zijn voor de mensen die te vet worden en mogelijk een hartaanval of andere kwalen hierdoor krijgen. Ik heb deskundigen en autoriteiten meerdere malen horen vertellen dat autorijden buitengewoon ongezond is, zowel voor de rijder als voor het milieu. Gebrek aan beweging, vooral wanneer men over een auto beschikt en hierdoor zelfs niet meer aan een regelmatig lopen toekomt is de oorzaak voor de vele hartinfarcten van deze tijd. Dat zeggen de deskundigen en hierover schijnen zij het nu wel eens te zijn. Maar ik heb nog niemand de conclusie horen trekken dat men dus het autorijden maar eens moet gaan beperken. Toch zijn dergelijke dingen even gevaarlijk als een redelijk druggebruik. Wanneer ik naga, wat alleen door het gebruik van wel toegelaten vergiften en roesmiddelen in de maatschappij aan slachtoffers valt, en ik vergelijk daarmee het aantal werkelijke slachtoffers van druggebruik, dan blijkt dit naar rato gerekend, minder dan 1 op 1000 te zijn.

Het onvermijdelijke volgende argument van de tegenstanders is dan: het gedrag van de drugmisbruiker wordt asociaal. Dat is inderdaad waar: vanuit het standpunt van de huidige maatschappij zijn de mensen die wegvlugten in drugs of andere methoden - soms praten mensen zichzelf zelfs een roes aan - asociaal. Mijn vraag echter luidt: is dit asociaal zijn nu primair veroorzaakt door het gebruiken van softdrugs, of is het gebruik van softdrugs eerder een nevenverschijnsel van de asociale invloed die de maatschappij schijnt uit te oefenen op vooral idealisten - en misschien wat luiaards? Dit is natuurlijk maar een vraag. Ik meen in ieder geval wel dat je niet zonder meer kunt zeggen dat de softdrugs gevaarlijker zijn dan andere zaken die wel getolereerd worden. Er is gevaar aan druggebruik verbonden? Goed.

Maar ik heb nog nooit gehoord dat men een leger heeft afgeschaft omdat er zelfs bij oefeningen wel eens doden en gewonden vallen. Zoals ik ook nog nooit iemand heb horen zeggen dat de bromfietsen nu maar afgeschaft moeten worden, omdat zij te gevaarlijk zijn in het verkeer. Zo geredeneerd is er mijns inziens niet zoveel reden om iets te zeggen tegen het gebruik van softdrugs. Niet, dat zij niet gevaarlijk zijn, maar doodeenvoudig omdat het gevaar, dat zij opleveren, niet groter is dan vele andere gevaren die de maatschappij in meerdere gevallen de mensen zelfs oplegt.

Waarmede wij aan de vraag komen, of het gebruiken van softdrugs nu werkelijk het gebruiken van harddrugs stimuleert. Ook hier kom ik in de eerste plaats terecht bij een sociaal probleem. Iemand die begint met harddrugs doet dit over het algemeen, omdat hij 'kicks' voelt. Wat betekent dat hij belevenissen zoekt die de maatschappij kennelijk hem niet kan geven. De maatschappij kan geen andere mogelijkheden stellen tegenover deze gezochte belevingen. Volgens mij is het verslaafd geraken aan harddrugs niet alleen levensgevaarlijk, en verwerpelijk, maar ook mede het gevolg van een in de maatschappij bestaande situatie. Men kan natuurlijk stellen dat hierom elke verkoop van hard stuff verboden moet worden. Ik ben het er mee eens, maar vraag mij wel af, waarom men vele nog niet beproefde of zelfs voor de gezondheid gevaarlijke geneesmiddelen dan wel in de verkoop brengt, zodat eenieder deze zonder ook maar te begrijpen wat hij inneemt, kan verwerven en gebruiken. Want dit is een veel meer verbreid euvel, al zijn de gevolgen niet zo spectaculair als bij verslaving aan bijvoorbeeld heroïne.

Let wel: ik keur het gebruik van drugs af. Ik heb daarvoor mijnerzijds redenen te over. Maar wanneer men enerzijds zwaait met de verantwoordelijkheid van de gemeenschap in deze gevallen en anderzijds slechts maatregelen wil nemen in gevallen dat men een aantasting van gangbare normen of maatschappelijk gedrag verwacht, vind ik dit niet erg reëel. Nog minder van werkelijkheidszin getuigende vind ik de manier, waarop men het drugprobleem meent te moeten benaderen, daar men juist hierdoor het - illegale - drugverbruik in feite stimuleert. Misschien lijkt dit een tegenspraak maar ik zie het toch werkelijk zo: wanneer men overal drugs openbaar zou kunnen verkrijgen en voor de redelijke kwaliteit hiervan ingestaan zou worden, zal er veel minder verdiend kunnen worden hieraan. Er zullen dan dus veel minder mensen zijn die er voordeel in zien aan anderen het gebruik van dergelijke middelen als het ware op te dringen. De ervaring leert echter dat de eerste dosis heroïne of cocaïne door iemand wordt verstrekt, zeer goedkoop of zelfs gratis, die de hoop koestert daardoor een vaste afnemer tegen hoge prijzen te vinden. Kan men deze factor uitschakelen en gelijktijdig een reële maar gedegen voorlichting over de mogelijke gevolgen van het druggebruik geven, dan zal het proces van nieuwe verslaafden veel trager gaan verlopen.

Misschien veronderstelt men, dat hierdoor alle controle onmogelijk zou worden. Ik meen dat deze met weinig moeite zou kunnen worden uitgeoefend middels officiële verkoopplaatsen, mits deze op alle uren geopend zijn. Zeker zou een beter overzicht van de situatie ontstaan dan nu, waar men uiteindelijk is aangewezen op razzia's en het overvallen van iemand die weer eens een partijtje het land heeft binnengebracht in de hoop hieraan veel te verdienen. Bovendien meen ik dat degene die de prijs beheerst en maakt voor dergelijke zaken, gelijktijdig onwettige concurrentie kan uitschakelen en de excessieve propaganda voor drugs kan verminderen. Degenen die de juistheid van dit standpunt ontkennen, zijn mijns inziens onpraktische dwazen. In andere landen is men reeds zover gekomen dat men aan verslaafden, op recept, tegen redelijke prijs hetgeen zij werkelijk nodig hebben, verschaft. Alleen heeft men deze benadering willen verbinden aan een curatief proces van dosisvermindering. Waarmede men de sluikhandel toch weer in de kaart speelt. Ik geloof niet, dat iemand die vrijelijk rond kan gaan en verslaafd is aan een bepaalde dosis van een zwaar verdovend middel er toe kan

worden gebracht met een steeds kleiner wordende portie genoeg te nemen, wanneer hij zich onwel gaat gevoelen en op de zwarte markt hetgeen hij nodig heeft verkrijgbaar is.

Wil men iemand werkelijk van een dergelijke gewoonte afhelpen, dan zal men

- a. een genezings- en ontwenningsskuur in een afgesloten omgeving op moeten leggen, hoe onplezierig en kostbaar dit ook moge zijn.
- b. men zal er ook voor moeten zorgen, dat de eerste tijd geen terugkeer in een milieu van oude vrienden en medeverslaafden mogelijk is.

U ziet hoe de problemen zich opstapelen. Nu heeft de maatschappij de neiging steeds meer voor eenieder te gaan zorgen. Dat is ook erg mooi van die maatschappij, ofschoon ik het gevoel niet kan onderdrukken dat de prijs die zij daarvoor terugvraagt, wel eens erg hoog kan zijn. Ik meen dat de maatschappij er werkelijk verkeerd aan doet wanneer zij elke fase van het leven van haar leden wil gaan bepalen en steeds minder ruimte overlaat voor eigen initiatieven en eigen risico's. Zij beschikt trouwens niet over de middelen om dit daadwerkelijk en afdoende te doen. Een maatschappij is pas in staat het leven en handelen van eigen leden werkelijk te bepalen, wanneer zij tevens alle machtsmiddelen tot haar beschikking heeft, alle handels- productie- en verbruiksprocessen geheel beheerst plus het geheel van de sociale structuur. Wat een absolute dictatuur betekent.

Nu kan men zelfs betogen dat een dictatuur die van buitenaf opgelegd wordt, in feite de ergste vorm van dictatuur betekent die denkbaar is. Want een volk dat niet rijp is voor een democratie, zal je in zijn ontwikkelingen ongetwijfeld schaden door het vrijheden op te leggen, waar het nog geen raad mee weet. Wanneer je echter zover bent gekomen dat er een redelijk werkend democratisch systeem bestaat, zo ben ik ook van mening, dat je de middelen van die democratie niet moogt gebruiken om eenieder te betuttelen, of zelfs maar moet proberen aan allen zoveel mogelijk te geven wat zij van de gemeenschap vragen. Ik meen dat je democratie moet zien als een middel om een zo goed mogelijke samenwerking tussen burgers mogelijk te maken met een zo groot mogelijke vrijheid van handelen en denken, plus eigen verantwoordelijkheid voor eenieder.

Vanuit het standpunt van de gemeenschap heeft een mens niet het recht zijn eigen leven te beëindigen of zich uit het maatschappelijk proces terug te trekken. Binnenkort zal men misschien nog verder gaan en proberen te bepalen, wie en wanneer geboren mag worden. Volgens haar heb je ook niet het recht om te leven zoals je wilt, zelfs wanneer je hiermede niemand werkelijke schade toevoegt. Waar blijft dan de vrijheid? Wat is democratie? Volgens mij een maatschappij, waarin eenieder het zijne mag zeggen en zijn eigen wegen kan gaan, zolang hij hiermede anderen geen schade berokkent. Voor mij betekent het dus wel iets meer dan een maatschappij waarin de burgers invloed kunnen uitoefenen op maatregelen van bestuur door het kiezen van hun bestuurders. Een invloed die volgens mij zeer vraagwaardig is, omdat vele gekozenen voor hun verkiezing wel mooie leuzen en beloften hanteren, maar daarna zich vaak aan een groot deel van hun beloften weinig of niets gelegen laten liggen. Maar goed. Volgens mij moet je de zaak als volgt zien: de maatschappij van heden is, gezien de ontwikkelingen van de laatste tijd, verouderd in opzet, denken en structuur. Zij deugt niet meer. Tussen de behoudzucht van generaties, die oorlog en crises hebben meegemaakt - en als gevolg daarvan een zeer orthodox gedragspatroon vertonen - en de jeugd die al deze dingen niet kent en los wil breken uit de te benauwende omarming van de gemeenschap, ontstaat een zodanig conflict en een zo grote kloof, dat een overbruggen hiervan binnen het heersende systeem reeds nu bijna onmogelijk is. Ik meen dat juist deze kloof mede de oorzaak is voor het gebruiken van het 'stickie', dat heus niet gevaarlijker is dan een sigaret, wanneer het met mate wordt gebruikt. Ik meen, dat juist dit conflict de oorzaak is voor het zoeken naar kicks, dat dit de oorzaak is voor een reeks gedragingen bij de jeugd die zelfs voor

de jongelui zelf niet zo erg aanvaardbaar of plezierig zijn, maar die zij alleen als protest tegen de samenleving handhaven.

Het probleem van de drugs wordt, geloof ik, door velen nog te zeer beschouwd als het probleem van de arme verslaafden. Volgens mij is de werkelijke oorzaak van het probleem en daarmee de belangrijkste factor: een maatschappij die door angstige ouderen wordt beheerst, zodat zij er niet toe kunnen komen werkelijke vernieuwingen te proberen en een jongere generatie die de spanningen die ouderen ondergingen, niet kent en mogelijk niet erkent, en zo hun houding niet kan begrijpen, laat staan rechtvaardigen en zo zoekt naar iets waarin zij zelf iets kunnen zijn en proberen, zonder werkelijk de kans ertoe te krijgen. Ik meen dat de oorzaak van de ellende voor een groot deel in Nederland uit dit conflictpatroon voortkomt en ben er daarom ook van overtuigd dat men het drugprobleem nooit werkelijk zal kunnen oplossen met vele mooie woorden en strenge politionele maatregelen. Ik veronderstel, dat er een oplossing mogelijk is door toe te staan, dat er een werkelijke maatschappelijke opbouw plaatsvindt naast de oude maatschappij zonder dat de oude maatschappij de lasten hiervan draagt, of hierdoor overmatig belast kan worden, grotere vrijheid en vooral een verdergaande eigen aansprakelijkheid voor de jongeren. Geef hen alles wat zij willen hebben, maar dan op een wijze die het gewetenloze mensen onmogelijk maakt misbruik van hen te maken. Je moet hen de kans geven hun eigen leven te bepalen.

Het belangrijkste voor de ouderen lijkt mij in dit verband het erkennen van het eigen ik en het bepalen van eigen leven volgens eigen maatstaf, zonder anderen ooit te beletten hetzelfde te doen. Om dan gelukkig te kunnen leven zul je veel omtrent jezelf moeten erkennen. En de moeilijkste vraag uit dit betoog luidt dan: hoe moet je dit doen in een tijd waarin elke zelferkenning wordt bemoeilijkt door maatstaven en beoordelingen die je van buitenaf opgedrongen worden? Hoe moet je ooit de ervaringen opdoen, waardoor je jezelf leert vinden, wanneer je bij voortduring omringd bent voor een als beschermend bedoeld systeem van regels en beperkingen, die elk eigen initiatief langzaam maar zeker plegen te wurgen?

Wat ik hier stelde, bedoelt geen oplossing aan te wijzen. Mijn betoog bestaat uit een reeks van vragen en meningen. Ik meen dat dit belangrijk kan zijn. In een ander land zouden zowel u als toehoorders als het medium ongetwijfeld reeds in hechtenis genomen zijn, omdat hier iets gezegd werd, dat geconstrueerd kan worden als een verdediging van het gebruiken van drugs. Ik meen dat dit land zich dan ook meteen tegen het daar nog zeer veel voorkomende alcoholisme zou moeten keren, door ook eenieder die alcohol in welke vorm ook aanbeveelt of verdedigt, zelfs in de vorm van wijn, eveneens onder arrest te stellen. In Nederland is men nog niet zo ver. Maar ik garandeer u dat op het ogenblik dat niet meer gesproken mag worden over de vraag, of er voor drugs te zeggen is en men niet meer zich af mag vragen, of zij toch in de moderne maatschappij misschien een functie kunnen hebben, de gevaren van verslaving eerder toe dan af gaan nemen.

Wilt u nog kort reageren hierop?

Vraag: Misschien is op het gebruik van softdrugs niet veel tegen. Maar als je dit doet, hinder je daar toch anderen mee?

Antwoord: Wanneer je dit gaat doen vlak naast iemand, die tegen de geur bv. niet goed kan, hindert men inderdaad een ander. Dit geldt ook voor pijp, sigaretten en sigarenrokers. Maar wanneer u dit doet in eigen omgeving of een daarvoor bestemde omgeving, hindert u zeker geen anderen. Wanneer anderen zich ergeren aan het feit, dat u bv. een stickje rookt, dan komt de ergernis voort uit henzelf, niet uit de roker. De mensen zijn helaas geneigd anderen voortdurend hun eigen gedragspatroon op te leggen en spreken over het geven van aanstoot, ergernis enz., wanneer die ander daar niet voor voelt. Dat is de pijn in uw wereld. Dit was aanleiding tot de inquisitie, concentratiekampen, gaf aanleiding tot dictaturen over de gehele

wereld, dit is de rechtvaardiging van onderdrukking enz. overal. Ik meen, dat het niet juist is iemand te veroordelen, omdat u zich aan deze ergert. Ik meen, dat u zou moeten zeggen: wanneer men anderen hiermede bewust tracht te hinderen, is het gedrag onjuist en krijgen de anderen hierdoor het recht zich te beklagen en te verzetten. Ergert zich men aan het feit, dat anderen iets zijn of doen, wat men zelf niet is of doet, dan zal men aan zichzelf moeten werken en heeft men geen recht van spreken.

Goedenavond.

d.d.9 oktober 1970